

Příběhy sestavené z odpadků

Vojtěch Kašpar si od dětství přál být archeologem. Fascinovalo ho vše, co se mohlo skrývat pod zemí a všechno, co může hovořit o časech dávno minulých. Cesta za splněným přáním vedla celkem přímo, i když trvala řadu let. Dnes je archeologem a ředitelem obecně prospěšné společnosti Archaia Praha a archeologie se mu stala životním posláním.

KLÁRA VOSTRÁ

Ten, kdo by čekal při setkání s archeologem muže typu Indiana Jonese, může být zaskočený. Vojtěch Kašpar s pirátsky uvázaným šátkem se vzhledově od věhlasného doktora liší. Nadšení pro práci má však zřejmě stejné, byť – jak prozradil – dobrodružné výpravy, které tento věhlasný hrdina absolvoval, nezažil. „Moje práce je vedle stále omezenějších terénních aktivit povětšinou kancelářská. Zpracování již provedených archeologických výzkumů, přednášková činnost, vyřizování smluv a žádostí investorů o provedení archeologických výzkumů,“ řekl na úvod Vojtěch Kašpar. Připomenul, že povinností každého stavebníka u nás je ohlásit stavební a výkopové práce. A potom umožnit archeologický výzkum. Na všech stavbách by to mělo být pravidlem. „Celá Česká republika je totiž územím s archeologickými nálezy. Snad jen s výjimkou území, která jsou již vytěžena. To je třeba vytěžený lom, pískovna nebo povrchové hnědouhelné doly,“ doplnil Kašpar. Podle něj lze doklady činnosti člověka na našem území nalézt úplně kdekoli, na vrcholcích hor, tak i v nivách, které bychom považovali za zaplavované. Přesto i tam lidé v určitých historických obdobích sídlili.

Cesta za snem

„Od útlého dětství jsem hltal historickou literaturu. V období boje s pubertou jsem jezdil s kamarádem na hrad Zlenice, kde jsme prováděli drobnou údržbu a odstraňovali náletové dřeviny,“ vypráví o svých „vědeckých“ počátcích Vojtěch Kašpar. V jednom okamžiku nás napadlo, že bychom se o zřícenině rádi něco dozvěděli a naplánovali jsme realizaci archeologického výzkumu. „Navštívil jsem předního odborníka na hradní problematiku Tomáše Durdíka z Archeologického ústavu AV ČR, který se stal mým

prvním velkým učitelem a obrazně mne na svých archeologických výzkumech naučil archeologickou abecedu. Zjistil jsem, že archeologie je složitý, komplikovaný a multidisciplinární obor, přičemž práce v terénu je pouhým zlomkem naší činnosti. Po studiu českého jazyka a dějepisu, jsem se později přihlásil na studium archeologie a etnologie na Filozofickou fakultu UK a už bylo zcela zřejmé, co se stane mým životním koněm,“ popsal Kašpar. Dnes už může hovořit o mnohaleté praxi, ale zdůrazňuje nutnost systematického nikdy nekončícího studia a systematického poznávání jednotlivých problémů či území. Nikdy nevíme přesně, co nás čeká, jde tedy o jistou formu detektivní práce. Někdy je to však i práce nevděčná. „Kdybych měl říci, co jsem vlastníma rukama skutečně našel, pak bych musel uznat, že toho zase až tolik významného nebylo. Většinou jsem k nálezům, který učiní naši brigádníci či zaměstnanci, zavolán. Tak třeba u nálezů dvou tisíc mincí v keramickém poháru ve Štěpánské ulici z 2. poloviny 15. století nebo loni v létě u objevu 200 mincí v Klimentské ulici, uložených okolo roku 1570, a mnoha dalších,“ vzpomíná na zajímavosti, které spíše zaujmou laiky.

Příběhy z neznáma

Ač se to možná na první pohled nezdá, Vojtěch Kašpar odhaluje i další tvář vědy zvané archeologie, jež ho osobně pevně chytla drápkem na celý život. „Archeologie by měla psát příběhy na základě nálezů. Příběhy o obyčejných lidech, kteří nebyli tak významní, aby se o nich psalo v písemných pramenech, či o lidech, kteří na našem území žili dávno před vznikem písma. O obyčejných lidech se prostě nepsalo,“ hovoří Kašpar.

Nelze, než mu dát za pravdu. Skutečně z učebnic dějepisu i literatury se dozvídáme o panovnících či významných měšťanech, ale o běžných členech tehdejší společ-

nosti nevíme téměř nic. „Nás ale zajímají také ti, po nichž zůstávají jen rozbité střepy. Napsat a sestavit příběh konkrétního člověka, oživit jeho zapomenutý příběh je krásná práce,“ říká Vojtěch Kašpar. V této souvislosti vzpomíná, jak před lety našli na hradě Křivoklát kožený váček s mincemi, které

pocházely z různých koutů Evropy a chronologicky na sebe navazovaly. „Usoudili jsme, že váček patřil žoldnéři, který prošel starý světdíl při válečných taženích a nakonec zřejmě právě u nás zemřel při obléhání tohoto hradu. To jsou právě ty příběhy, které může psát archeologie,“ popisuje Kašpar.

Archeolog nemusí vypadat jako stařík v dědku.

Co si budou myslet?

„Na náměstí Republiky, kde jsme nedávno prováděli tři roky archeologický výzkum v místě obchodního centra Palladium, jsme našli odpad z kamenické dílny, která se podílela na výstavbě kapucínského kláštera v 17. stol. Parcela s dílnou patřila významnému pražskému měšťanovi původem z Francie Jeanu de Capauli. Díky nálezům jsme poznali jeho výrobní aktivity, životní standard a na základě písemných pramenů také podrobnosti z jeho života. Ne-

výhodou archeologie je, že zkoumá především odpadky a odhozené věci, které však nejsou vyhozeny za účelem mást někdy v budoucnosti archeology. Vypovídají však o životě celé společnosti, ne pouze těch, o nichž zůstávají často tendenční písemné prameny.

Vždycky říkám, představte si, kdybychom měli zmapovat třeba 70. léta 20. století a uchovaly by se nám pouze úvodníky Rudého práva. Jaký bychom si asi udělali obrázek o životě lidí té doby? Odpadky by však lhát neměly.“

V 70. letech v New Yorku probíhal netradiční průzkum současnosti a to podle obsahu popelnic různých sociálních skupin obyvatelstva. „Byl velmi zajímavý, odhalil celou řadu věcí, které si nyní ani neuvědomujeme,“ prozradil Vojtěch Kašpar. Doplnil, že o průzkumu vyšel krásný článek v časopise National Geographic. Mimo jiné z něj vyplynulo, že nejvíce školních pomůcek vyhazují lidé v černošských ghettech či nejvíce plýtvají potravinami lidé ze střední vrstvy. Bohatí mají služebnictvo, které je motivováno, aby hospodařilo ekonomicky, a ti chudí si zase nemohou dovolit plýtvat.

Nezbytní dobrovolníci

Mnozí si možná vzpomínají na období, kdy se to v novinách hemžilo nabídkami a hledáním dobrovolníků na archeologický výzkum. Jak to vypadá nyní? „Dobrovolníci nám samozřejmě pomáhají i nadále. Většinou na hradech, kde se scházejí v občanských sdruženích. Spolupracujeme hlavně v létě, protože archeologické výzkumy mohou provádět pouze oprávněné organizace s licenci. Na stavby v centru Prahy najímáme standardně dělníky na práci,“ prozrazuje situaci archeolog.

Ve své kanceláři je stále obklopen bednami s archeologickými nálezy, střepy a krabicemi s nálezy.

FOTO ARCHIV VOJTĚCHA KAŠPARA

Bez dobrovolníků by se archeologický průzkum neobešel.

„Tamhle je před pouhými pár dny vyzvednutý laténský meč z hrobu Kelta. Teď sháním někoho, kdo to zrentgenuje, zakonzervuje,“ ukazuje Vojtěch Kašpar. S úsměvem přitom dodává, že jeho, dnes již čtrnáctiletá dcera, se na něj a jeho práci někdy dívala s despektem. Pokaždé, když prý řekl, že jde „kopat“, byla překvapena, že ho pak viděla spíš posedávat s různými nákrety a plánky, nikoli s motykou. Dnes už prý naštěstí chápe, že práce archeologa není jen to zmiňované „kopání“.

Také vás napadá, jestli má archeolog doma vystavené různé zajímavé předměty? „Všechny nálezy patří státu, teď krajským úřadům. Domů si nosím pouze práci, tedy někdy i nálezy. Navíc – většina věcí, které nalezneme, není v takovém stavu, že by si tím někdo toužil zkrášlit obydlí. Pokud by tedy nějaký dobrovolník šel dělat archeologický průzkum jen s touto myšlenkou, byl by zklamán a záhy

by toho zanechal, horší je tolik oblíbené drancování archeologických lokalit detektory kovů,“ připomíná Vojtěch Kašpar.

Věrný Praze

V mnoha profesích je nyní módou a dokonce žádoucí získat ostruhy zkušeností v zahraničí. Neláká to i archeologa Vojtěcha Kašpara? „Víte, že ani ne? Vždycky jsem tíhl ke středověku, Novému Městu pražskému a Praze 1, kde jsem se narodil, vyrůstal a kde také bydlím a pracuji. Závěr studií jsem absolvoval v zahraničí, a tak jsem samozřejmě na několika zahraničních vykopávkách byl. Beru to spíš jako příležitost se přiučit a zdokonalit v cizím jazyce. Praha však pro mě zůstane místem zaslíbeným,“ shrnuje Kašpar. A na úplný závěr dodává, že ten, kdo by měl zájem vidět, co všechno společnost Archaia dělá, může navštívit jediné muzeum nestátní archeologické organizace v Bartoškově ulici v Nuslích.

VÝZNAMNÉ ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY POSLEDNÍCH LET V PRAZE

- Na Malé Straně byly v roce 2002 objeveny staré hradby z desátého století;
- Výsledkem archeologických výzkumů na Pražském hradě byl o tři roky později nález původní hrobky císaře Karla IV. z roku 1378;
- Archeologové také zjistili, že lidé osídlili území Pražského hradu již v polovině devátého století;
- Průzkum jednoho z největších nálezíšť na náměstí Republiky o rozloze jeden a půl hektaru odhalil zbytky kupeckých domů z konce 12. století;
- V těchto místech také badatelé objevili zbytky vzácné keramiky, skleněných pohárů a mincí z různých dob;
- Unikátní poklad lidé našli na rohu ulic Štěpánské a Školské, kde bylo v jednom starém džbánu 700 až 1000 mincí z 15. století;
- V roce 2004 se při vykopávkách v Liboci našly pozůstatky téměř 3000 let staré chaty ze starší doby železné;
- Archeologové tady narazili i na dvě desítky hrobů prvních zemědělců, starých zhruba 7000 let;
- Pohřebiště z různých dob včetně osmi keltských hrobů našli odborníci na Slupi.

FOTO ARCHIV VOJTĚCHA KAŠPARA